

GLOW

RUIMTEREIZIGERS

LESBRIEF RUIMTESCHIP PO 5 - 8, VO 1-2

Lesbrief voor Leerkrachten: PO Groep 5 – 8, VO 1 - 2

GLOW 2024

Inleiding: Cultuurstation ondersteunt jaarlijks de organisatie van GLOW met een speciaal project voor scholen: GLOW - Next Generation. Tijdens het lichtfestival GLOW worden lichtkunstwerken van kunstenaars en vormgevers uit verschillende landen getoond. Elk jaar krijgt GLOW een nieuw thema, waardoor het festival telkens een unieke 'tentoonstelling' wordt.

Het thema van GLOW Eindhoven dit jaar is "The Stream". Dit staat voor de stroom van licht, ideeën, en verhalen die door de stad gaat. Het gaat over hoe alles en iedereen verbonden is, net als een rivier die door de stad stroomt en alles met elkaar verbindt. Tijdens GLOW kun je verschillende lichtkunstwerken zien die laten zien hoe deze stroom ons allemaal samenbrengt. "The Stream" symboliseert de beweging en energie van mensen en andere wezens, en benadrukt onze natuurlijke kracht om te bewegen en te evolueren. Dit thema gaat niet alleen over water of elektriciteit, maar heeft ook een kosmische betekenis. Stromingen in de ruimte en op aarde laten zien hoe we met elkaar en met het universum verbonden zijn.

Het thema van het kinderproject "Ruimtereizigers" daagt leerlingen uit om na te denken over planeten, onze eigen planeet, en de verschillende vormen en wezens die zich door ons universum bewegen.

Wil je meer weten over Glow 2024? **GLOW**

[GLOW 2023 Ik zie ik zie-hugo vrijdag](#)

RUIMTEREIZIGERS

Alle basisscholen en de klassen 1 en 2 van het voortgezet onderwijs worden uitgenodigd om deel te nemen aan GLOW. De lessen beginnen met een verhaal over een groepje leerlingen dat zichzelf “De Ruimtereizigers” noemt. Zij gaan op ontdekkingsreis door de ruimte en zoeken naar de allermooiste planeet. Onderweg komen ze aliens en ruimteschepen tegen en zien ze allerlei verschillende planeten.

Dan zien ze de aarde en ontdekken ze hoe mooi en kwetsbaar deze eigenlijk is, net zoals astronauten het “overview effect” omschrijven na een reis door de ruimte. Dit effect is een ervaring die astronauten hebben wanneer ze de aarde vanuit de ruimte zien en zich realiseren hoe kwetsbaar en verbonden alles op onze planeet is. Deze manier van kijken helpt leerlingen om het belang van het milieu, internationale samenwerking en het beschermen van de aarde te begrijpen.

Het verhaal beschrijft wat elke bezoeker tijdens GLOW zal ervaren bij het uiteindelijke kunstwerk in de Rabobank, waar iedereen even een ruimtereiziger wordt.

Omschrijving van het Project

De leerlingen maken een gedetailleerde balpentekening van een ruimteschip, waarbij verschillende arceertechnieken worden gebruikt om textuur en diepte te creëren. Zoveel mogelijk van deze illustraties worden tijdens GLOW geprojecteerd in de Rabobank.

Lesduur: Ongeveer 70 minuten. Je kunt de les ook opdelen in twee delen of de leerlingen de illustraties zelfstandig laten afmaken.

Werkvorm: Klassikale instructie en verwerking in de klas.

Leerstofgebied: Beeldende vorming

Materiaal voor de Les

- Wit A4-tekenpapier of kopieerpapier (voor het schetsen en experimenteren met arceertechnieken)
- Wit A4-tekenpapier Wit A4-papier, liefst wat dikker (220 grams).
- Tekenpotlood en gum
- Blauwe balpen

Organisatie van de Les

Behandel de PowerPoint klassikaal en toon deze op het digibord. De PowerPoint bevat beschouwende vragen die je kunt gebruiken om de les te begeleiden. Gebruik je eigen kennis van de groep om te bepalen of bepaalde onderdelen extra of juist minder aandacht behoeven.

Introductie van de Opdracht: Begin met enthousiasme en leg uit waarom de leerlingen dit jaar weer zijn uitgenodigd om deel te nemen aan GLOW. Zorg ervoor dat ze begrijpen hoe bijzonder het is dat hun werk onderdeel wordt van een groot evenement.

Lesopbouw vanuit procesgerichte Didactiek

1. Oriëntatie

Doel: De leerlingen enthousiast maken voor het project en het thema introduceren.

Actie: Begin de les door te vertellen dat de leerlingen zijn uitgenodigd om deel te nemen aan GLOW 2024. Bespreek kort wat GLOW is en wat het thema “The Stream” inhoudt. Vraag de leerlingen of ze al iets weten over GLOW en ruimtevaart. Dit helpt om de beginsituatie van de leerlingen te bepalen.

2. Informatie

Doel: Leerlingen laten kennismaken met het thema en de techniek die ze gaan gebruiken.

Actie: Laat de PowerPoint zien die speciaal voor deze les is gemaakt. Hierin worden kunstwerken en kunstvormen getoond die als inspiratie dienen. Bespreek samen met de leerlingen wat ze zien en stel beschouwende vragen. Er zijn geen foute antwoorden; het doel is om de leerlingen na te laten denken over wat ze zien.

3. Instructie

Doel: Uitleg geven over arceertechnieken en hoe deze gebruikt kunnen worden om diepte en textuur te creëren in hun tekeningen.

Actie: Gebruik de PowerPoint om uit te leggen wat arceren is en hoe dit werkt. Laat de leerlingen verschillende methodes van arceren uitproberen op hun schetspapier. Dit is een moment om te experimenteren en te ontdekken wat het beste werkt.

4. Creatie: Aan de slag!

Doel: De leerlingen passen de geleerde technieken toe door een gedetailleerde tekening van een ruimteschip te maken.

Actie: Laat de leerlingen verschillende ruimteschepen schetsen. Ze kiezen er één uit om op A4-formaat gedetailleerd uit te werken met een balpen, waarbij ze diepte en schaduw aangeven met de arceertechnieken.

5. Reflectie

Doel: Reflecteren op het proces en het eindresultaat.

Actie: Bespreek na afloop de gemaakte tekeningen. Stel reflectieve vragen zoals:

- *Hoe ging het tekenen met de balpen?*
- *Welke arceertechniek werkte voor jou het beste en waarom?*
- *Waar ben je het meest trots op in je tekening?*

6. Presenteren

Doel: Trots zijn op het eindresultaat en andere kunnen inspireren met de mooie werken.

Actie: Organiseer een ruimtereis tentoonstelling binnen school. Zie de tips hiervoor op pagina 6

Verwerking van de Les: Insturen van de Kunstwerken

Wanneer de les is afgerond en het eindresultaat is geëvalueerd, scan je de kunstwerken per werk, als jpeg of png.

Upload de werken naar <https://gloweindhoven.nl/ruimtereizigers-upload>

Tips voor het insturen:

- **Lees de bijlage voor het maken van een goede scan. Werk dat niet goed is gescand kunnen we helaas niet gebruiken voor het kunstwerk.**
- Scan de tekeningen één voor één in en dus niet met meerdere tekeningen in een bestand.
- Maak een scan van elke tekening apart in goed daglicht, zorg ervoor dat het hele papier op de foto staat zonder weerspiegeling.

Omdat niet alle leerlingen naar GLOW gaan om het grote kunstwerk te zien én omdat niet alle kunstwerken terug te vinden zullen zijn in het Rabobankgebouw kun je het project nog meer betekenis geven door op school een grote tentoonstelling te maken in je eigen klas of (nog leuker) met alle groepen die meedoen.

Een paar tips voor het presenteren van het werk in de school:

Nadat je een foto hebt gemaakt van elk kunstwerk en hebt geüpload op de website van GLOW kunnen de leerlingen:

- Met ander materiaal, zoals kleurpotlood, zelf een achtergrond maken bij hun alien of ruimteschip, waardoor het door de ruimte lijkt te zweven
- Met de klas één grote achtergrond maken met een zwart doek of vellen zwart papier die de ruimte voorstelt. De alien of het ruimteschip uitknippen. Samen een compositie maken op de achtergrond, zodat het lijkt of ze allemaal samen door de ruimte vliegen.
- De alien of het ruimteschip uitknippen en aan een touwtje hangen. In de tentoonstellingsruimte span je een lang koord waar je alle aliens en ruimteschepen aan vast hangt. Als je werkt met kortere en langere touwtjes dan krijg je een mooi verschil in hoogte en lijken de kunstwerken te zweven.

Maak de tentoonstelling compleet door:

- Sferische 'ruimtemuziek' te maken of aan te zetten voor extra beleving bij de tentoonstelling.
- Voor context te zorgen bij de tentoonstelling door:
  - Het verhaal uit te printen en op te hangen bij de tentoonstelling of naspelen
  - Feitjes en weetjes over de ruimte en the overview effect op te laten zoeken en op te hangen bij de tentoonstelling
  - De leerlingen op te laten schrijven waarom zij vinden dat we goed voor onze aarde moeten zorgen en dat op te hangen tussen de kunstwerken
  - De leerlingen op te laten schrijven hoe zij denken dat we ervoor kunnen zorgen dat mensen in de toekomst ook nog kunnen genieten van onze mooie planeet

De PowerPoint: De PowerPoint is opgebouwd vanuit procesgerichte didactiek en sluit aan op de ontwikkeling van culturele vermogens, zoals beschreven in de Culturele Ladekast. Deze structuur helpt de leerlingen om op een gestructureerde manier met hun creativiteit aan de slag te gaan.

Deze lesbrief helpt je om je leerlingen te begeleiden in een creatief proces dat niet alleen draait om het maken van een mooi eindproduct, maar vooral om het ontdekken en ontwikkelen van hun beeldende en culturele vermogens. Het project biedt een waardevolle kans voor de leerlingen om hun werk te laten zien tijdens GLOW, een evenement dat kunst en technologie viert.

Culturele Ladekast en Vakdidactisch Model Beeldende Vorming

Culturele Ladekast: Dit is een model dat helpt bij het ontwikkelen van culturele vermogens bij leerlingen. Het stelt hen in staat om op een bewuste manier met cultuur om te gaan, zowel receptief (ontvangen en ervaren) als creërend (maken en uitdrukken). De vier vermogens zijn receptief, creërend, reflectief, en analyserend.

Vakdidactisch Model Beeldende Vorming: Dit model richt zich op het aanleren van vaardigheden in de beeldende vorming. Het benadrukt procesgerichte didactiek, waarbij niet alleen het eindproduct belangrijk is, maar vooral het proces dat de leerling doormaakt. Dit omvat oriëntatie, informatie, instructie, creatie en reflectie.

Wil je extra hulp bij het formuleren van reflectieve vragen, klik op de volgende link, daar staan de culturele vermogens uitgewerkt als hand out en worden er vragen geformuleerd die je kunt stellen wanneer je reflecteert op kunstzinnig werk.

RUIMTESCHIP

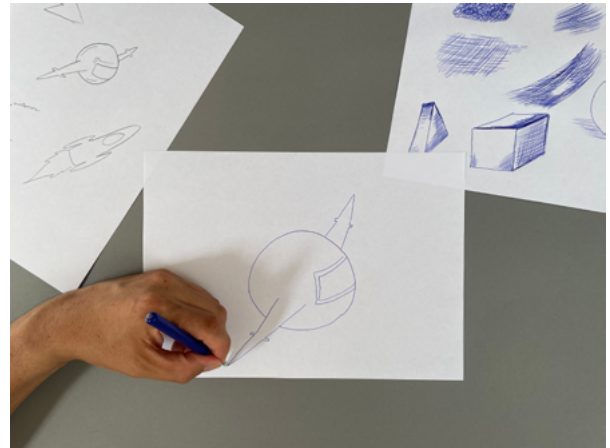
Materiaal voor de les: Wit A4-tekenpapier of kopieerpapier, tekenpotlood + gum en een blauwe balpen

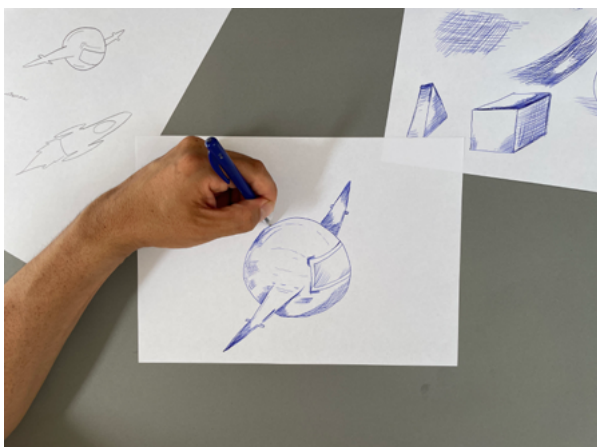
Laat de leerlingen verschillende methodes van arceren uitproberen op hun schetspapier. Dit is een moment om te experimenteren en te ontdekken wat het beste werkt.

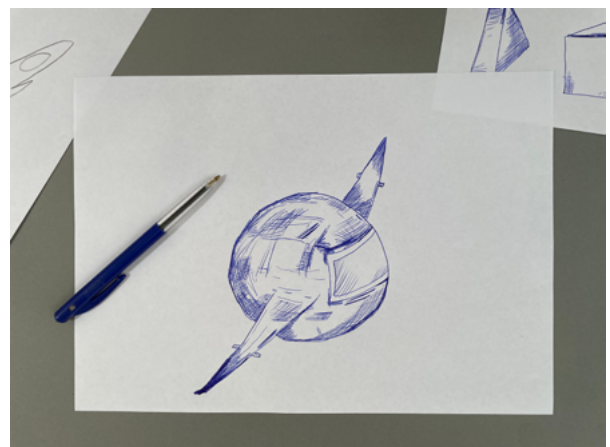
Laat de leerlingen verschillende ruimteschepen schetsen.

De leerlingen kiezen er één ruimteschip uit om op A4-formaat gedetailleerd uit te werken. Ze tekenen eerst de vorm met een potloodlijn of direct met pen.

De leerlingen geven diepte en schaduw aan met de arceertechnieken. De leerlingen tekenen alleen het ruimteschip en **geen** achtergrond. Met achtergrond is het werk niet bruikbaar

Door sommige delen sterker te arceren dan andere krijgt het ruimteschip meer contrast. Tip: laat de naam van de leerling op de **achterkant** plaatsen.

Uploaden van het werk:

Er zijn verschillende manieren om het werk in te scannen. Hieronder staan enkele opties:

Scannen op je Android of tablet:

1. Open de Google Drive-app.
2. Tik rechtsonder op **Camera**.
3. Richt de camera van je apparaat op een document.
  - Een blauwe lijn omlijnt het document en geeft aan waar de foto wordt bijgesneden.
4. Maak een foto van het document dat je wilt scannen.
  - Optioneel: Je kunt de automatische opname aan- of uitzetten door te kiezen tussen **Handmatige opname** en **Automatische opname**.
5. Pas het gescande document aan.
  - Het scangebied aanpassen: Tik op **Bijsnijden en draaien**. Graag al het werk staand aanleveren.
  - De kleuren aanpassen: Tik op **Filter**.
  - Vlekken, vingers en meer wissen: Tik op **Schoonmaken**.
  - De foto opnieuw maken: Tik op **Opnieuw maken**.
  - Een pagina verwijderen: Tik op **Verwijderen**.
6. Tik op **Klaar**.
7. Maak een eigen bestandsnaam aan bijvoorbeeld naam de naam van de klas gevolgd door de naam van de leerling.
8. Als je het gescande document in een specifieke indeling wilt opslaan, selecteer je **.jpg**.
  - Optioneel: Tik op **Locatie** om de Drive-map te selecteren waarin je het document wilt opslaan.
9. Tik op **Opslaan** om het document op te slaan.

Scannen op je iPhone of iPad:

1. Open **Notities** en maak een nieuwe notitie.
2. Tik op de cameraknop en vervolgens op **Scan documenten**.
3. Plaats je document in het zicht van de camera.
4. Als het apparaat in de automatische modus staat, wordt het document automatisch gescand. Als je een scan handmatig moet uitvoeren, tik je op de sluitersknop of op een van de volumeknoppen. Sleep vervolgens de hoeken om de scan aan te passen aan de pagina en tik op **Behoud scan**.
5. Tik op **Bewaar**.
6. Ga naar: <https://pdftoimage.com/nl/> en zet de PDF afbeeldingen om naar **.jpg**.

Scannen met een kopieerapparaat:

1. Kies in het menu voor **Scannen en verzenden**.
2. Kies bij bestandsindeling voor **JPEG**.
3. Kies bij kleur voor **Full colour**.
4. Kies bij resolutie voor **600 x 600 dpi** of hoger.
5. Druk op **OK**.
6. **Scan alle tekeningen afzonderlijk in, en niet als een pakket!**

BIJLAGE

Bij procesgerichte didactiek hebben kinderen de regie over hun eigen ontwikkeling. Aan volwassenen de taak om een omgeving in te richten die deze ontwikkeling ook mogelijk maakt. Niet een omgeving waarin vooraf is bepaald wat en hoe je moet leren, maar een waarin openheid en vrijheid heersen om dat zelf te ontdekken, op basis van ieders eigen (on)mogelijkheden.

Deze les zetten we in op procesgerichte didactiek voor de artistieke creativiteitsontwikkeling bij leerlingen. Zelf ontdekken, experimenteren en uitproberen zijn belangrijke onderdelen. Niet het eindproduct maar het proces staat centraal. Voor veel leerkrachten is procesgerichte didactiek geen vanzelfsprekendheid, hun rol verschuift van stuurder naar begeleider.

We begeleiden leerkrachten om leerprocessen zo in te richten dat kinderen de mogelijkheid hebben om hun creativiteit, innovatief vermogen en ondernemerschap verder te ontwikkelen en versterken. Leerkrachten zélf kunnen leren en ervaren hoe je creativiteit stimuleert: aansprekende voorbeelden aandragen, mogelijkheden tonen en uitdagende vragen stellen die aan het denken zetten.

We werken in de vier stappen van een creatief proces: verbazen - onderzoeken - vormgeven - presenteren. Daaraan hebben we vier sleutelvragen voor een creatief ontwerp gekoppeld, waarmee feitelijk een procesgerichte didactiek wordt beschreven.

De fases van procesgericht werken is in deze lessenreeks geïntegreerd en het sluit aan op de manier van werken vanuit de leerlijnen van De Culturele Ladekast.

De opbouw vanuit procesgerichte didactiek verloopt als volgt:

1. Oriënteren / verwonderen
2. Onderzoeken
3. Uitvoeren
4. Evalueren

Ben je nieuwsgierig naar de werkwijze vanuit de Culturele ladekast, klik dan op de actieve link.

<https://www.cultuurstation.nl/kenniscentrum/kennis-delen/culturele-ladekast/>

Beeldend onderwijs wil leerlingen 'beeldwijs' maken. Het doel is dat ze beeldcommunicatie begrijpen en ook leren gebruiken. Leerlingen dienen zich bewust te worden van de rol die ze zelf (kunnen) spelen, zodat ze goed geïnformeerde, actieve en creatieve deelnemers worden in onze steeds veranderende, maar altijd beeldrijke cultuur.

Uitgangspunt voor deze leerlijn is dat leerlingen vertrouwd raken met het beeldend handelen van henzelf en van anderen. Op die manier wordt omgaan met beelden en beeldtaal een stukje van henzelf en krijgen ze de mogelijkheid betekenis te geven aan de wereld om hen heen. Het gaat er niet alleen om dat leerlingen beeldbegrip ontwikkelen, dat ze leren denken over en in beelden, maar ook dat ze een eigen beeldend vermogen ontwikkelen.

De culturele vermogens ontdek je in de opbouw van de les. De vragen en opdrachten die in de PowerPoint geformuleerd zijn geven houvast voor het ontwikkelen van de culturele vermogens. Alle vermogens zijn verwerkt binnen de opdracht.

Een korte uitleg per vermogen:

Receptief vermogen

Bij het receptief vermogen leert de leerling zich openstellen voor culturele uitingen. De focus ligt op 'waarnemen' en 'beleven': voelen, luisteren, kijken, ervaren, herinneren, herkennen, bewegen en ontdekken. Het accent ligt op zelf-waarneming.

Creërend vermogen

Bij het creërend vermogen denkt, creëert en produceert de leerling op creatieve wijze. Het accent ligt op 'maken/vormgeven' en op zelf-verbeelding

Reflectief vermogen

Bij het reflectief vermogen leert de leerling cultuuruitingen van zichzelf en anderen analyseren, interpreteren en waarderen. Het gaat om betekenis geven, benoemen, vertellen, formuleren, classificeren en oordelen. De leerling wordt gestimuleerd om na te denken over zijn keuzes, de zeggingskracht van een werk of de gebruikte materialen en technieken. Bij reflecteren wordt er zowel op het product, als op het proces van werken gereflecteerd. Het accent ligt op zelf-conceptualisering

Analyserend vermogen

Bij het analyserend vermogen leert de leerling informatie over cultuuruitingen zoeken, in zich opnemen en toepassen in eigen werk. Hierbij kunnen verbanden gelegd worden met andere vakken, andere gebeurtenissen etc. Het gaat om ontleden, verklaren en evalueren, interpreteren, duiden en onderzoeken. De leerling kan zijn eigen positie beter duiden en daarmee meer zelfkennis opdoen. Het accent ligt op 'weten' en op zelf-analyse